

شفا

بِسْمِ اللَّهِ

پیتھوب
www.ketab.ir

مؤلف: فاطمه (ایران) درکافی

سرشناسه	:	دژگانی، فاطمه، ۱۳۱۶ -
عنوان و نام پدیدآور	:	چیستان در جنوب / مولف فاطمه (ایران) دژگانی.
مشخصات نشر	:	قم: دارالتفسیر، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	:	۱۶۴ ص.
شابک	:	۷۰۰۰ ریال: ۹۷۸-۹۶۴-۵۳۵-۴۰۶-۸
وضعیت فهرست نویسی	:	فیا
یادداشت	:	کتابنامه: ص. [۱۶۴].
موضوع	:	چیستان های فارسی -- ایران -- هرمزگان
موضوع	:	چیستان
موضوع	:	فرهنگ عامه
رده بندی کنگره	:	۱۳۹۳ ۴۵۲ ف/ ۶۳۷۷۶ PN
رده بندی دیویی	:	۳۹۸/۶
شماره کتابشماره	:	۳۴۸۱۴۴۷
قم: خیابان معلم - میدان روح الله - تلفن: ۳۷۷۴۴۲۱۲ - ۲۵ - منشورات دارالتفسیر	:	

چیستان در جنوب

مؤلف:	☐	فاطمه (ایران) دژگانی
ناشر:	☐	دارالتفسیر
نوبت و سال چاپ:	☐	اول/ ۱۳۹۳
تیراژ:	☐	۲۰۰۰
چاپ:	☐	نینوا- قم- تلفن- ۳۷۷۳۳۲۵-۰۲۵
ویراستار:	☐	محبوبه اسماعیلی
طرح جلد:	☐	سارا عباسی
حروفچینی:	☐	مسعود افراق
صفحه آرای:	☐	پرستو امیری
شابک:	☐	۴۰۶-۵۳۵-۹۶۴-۹۷۸-۸
قیمت:	☐	۷۰۰۰ تومان

الفبای آوانویسی

فارسی معیار	معادل لاتین	فارسی معیار	معادل لاتین
آ	A	ر	r
اِ	E	ژ	ž
أ (اول)	o	س	s
أ (وسط)	Ō	ش	š
أ (کشیده)	U	غ	γ
آ	ā	ف	f
ب	b	ق	*q
پ	p	ک	k
ت، b	t	گ	g
ث، س، ص	s	ل	l
ج	j	م	m
چ	č	ن	n
ح، هـ	h	و	v
خ	X	ی	y
د	d	او	ow
ذ-ز-ض-ظ	z	ای	i

فهرست مطالب

مقدمه.....	۵
فصل اول: فرهنگ عامه.....	۸
- فرهنگ «و» عوام.....	۱۱
فرهنگ عامه.....	۱۲
فرهنگ و شرح معانی آن از دیدگاه های مختلف.....	۱۳
فرهنگ عامیانه یا فولکلور (Folklor).....	۱۵
-فرهنگ عوام:.....	۱۹
-ادبیات عامه (folkliterature).....	۲۱
-تقسیم بندی ادبیات عامیانه.....	۲۲
-نقش و اهمیت ادبیات عوام.....	۲۲
فصل دوم: چیستان و تاریخ آن.....	۴۶
تعریف چیستان.....	۲۴
پیشینه چیستان ها.....	۲۵
انواع چیستان.....	۲۶
چیستان ابزاری برای آموزش.....	۲۸
چیستان محلی برای تفکر کودکان و نوجوانان.....	۲۹
چیستان ها از کی و چگونه بوجود آمدند.....	۲۹
ساختار چیستان.....	۳۲
ترکیب ساختی چیستان.....	۳۳
معما.....	۴۴
فصل سوم:.....	۴۶
نمونه هایی از چیستان های جنوب.....	۴۶
منابع و مآخذ.....	۱۶۲

مقدمه

«فرهنگ عامیانه هر قوم و قبیله‌ای بازتاب زندگی اجتماعی و فرهنگی مردم، شیوه‌ی کار و تولید آن‌ها و نشان‌دهنده رفتار و منش، اندیشه، احساس، مذهب و اخلاق و اعتقادات هر جامعه است. به عبارت دیگر چون این فرهنگ به مردم عامه هر قوم تعلق دارد از این رو با واقعیت‌های زندگی عادی مردم آن قوم پیوند دارد. در نتیجه پایه و اساس این نوع فرهنگ بر تلقی‌ها و برداشت‌های ساده و بی‌پیرایه‌ی مردم عامه از زندگی، مرکز طبیعت، آرزوها و شهرآرامی و... است.

ازسوی دیگر نقش آموزشی فرهنگ عامه را نباید از نظر دور داشت؛ چرا که می‌تواند تجربیات مفید و ارزنده‌ای را با شیوه‌های گوناگون به نسل‌های بعدی منتقل سازد. همچنین فرهنگ عامه موجب استحکام رفتارهای اجتماعی می‌شود. و اصول اخلاقی را تحکیم می‌بخشد و در دوام و پایداری فرهنگ قومی و استمرار آن در تاریخ نقش مهمی دارد.»

از طرفی دیگر با توجه به رشد روز افزون و شگفت‌انگیز فن‌آوری (تکنولوژی) از جمله وسایل ارتباطی و رسانه‌های گروهی مانند رادیو، تلویزیون، اینترنت و ... همه شاهدیم که خرده فرهنگ‌های بومی در برابر فرهنگ‌های بزرگ به ویژه فرهنگ رسمی و معیار کشور و فرهنگ کشورهای مترقی جهان به شدت مورد تضعیف قرار گرفته است. بنا بر این برای حفظ این فرهنگ‌ها چاره‌ای جز مکتوب ساختن آنها نیست.

اما چیستان‌ها از پر طرفدارترین ژانرهای فولکلور است. در زمان‌های نه چندان

دور، شب‌های طولانی پائیز و زمستان با گفتن قصه‌ها و چیستان‌ها سپری می‌شد. چیستان‌ها در مورد اشیاء مختلف، مفاهیم گوناگون و نیز حوادث طبیعی و غیرطبیعی آفریده شده‌اند.

چیستان‌ها از کهن‌ترین زمان در میان همه قوم‌های ابتدایی و مردم جامعه‌های سنتی و پیشرفته جهان شناخته شده و به کار برده شده است. چیستان‌ها زاده‌ی اندیشه‌ی تیز و احساس لطیف توده مردم هستند؛ این چیستان‌ها معمولاً گوینده‌ی شناخته شده ندارند و بیشتر آن‌ها نوع تلقی و برداشت جمعی مردم را از پدیده‌های طبیعی و محیط زیست بومی می‌نمایند.

چیستان‌ها زاده شب‌های دراز و ایام فراغت پدران و مادرانی است که برای پند دادن و انتقال کردن مفاهیم آموزنده به جوانان و کودکان آن‌ها را پدید آورده‌اند؛ چیستان‌ها متعلق به دوران و قشر خاصی از مردم نمی‌باشد بلکه از کهن‌ترین زمان در میان همه قوم‌های ابتدایی و مردم جامعه‌ی سنتی، کاربرد داشته است.

«چیستان سخنی بسته و پوشیده در وصف و سنجش چیزی با چیز یا چیزهای کاملاً متفاوت دیگر است. در چیستان معمولاً ویژگی و نشانه‌هایی از چیزی را به استعاره و کنایه برای آزمودن هوش شنونده بیان می‌کنند و از او نام آن چیز را می‌خواهند» در هرزگان سوال چیستان که در اصطلاح محلی آنرا، بر (bar) می‌گویند با، آچن (ācēn?) که مخفف آن چیست است شروع می‌شود و گاهی نیز از لفظ کی و که، چه و کدام و چن چن استعمال می‌شود. که همگی در برگیرنده سوال و نوعی سخن استفهامی هستند؛ در چیستان «معنی‌ای از معانی را در کسوت عبارتی مشکل متشابه، به طریق سوال پیرسند». (شمس قیس رازی، ۴۲۶)

در گذشته اهالی هرزگان نیز مانند بقیه مردم ایران گاهی اوقات در یک مجلس دوستانه می‌نشستند و به گفتن چیستان‌ها مشغول می‌شدند. معمولاً افرادی که

مسن‌تر بودند، سهم بیشتری در گفتن چیستان‌ها داشتند و بیشتر چیستان‌ها را به زبان شعر و یا نثر طراحی می‌کردند و حاضران دیگر در جلسه نیز جواب چیستان‌های شعر گونه را به موزون بیان می‌کردند.

اما کتاب چیستان در جنوب سه فصل است: فصل اول بررسی مختصری از فرهنگ عامه، فصل دوم بررسی چیستان‌ها و پیشینه‌ی آن و فصل سوم شامل چیستان‌های رایج در شهرهای مختلف استان هرمزگان است که در گذشته نیز آقای سهراب سعیدی کتابی با عنوان چیستان‌های هرمزگان انتشار داده بود و در اینجا ما نیز به ارائه نمونه‌هایی از چیستان‌های جمع‌آوری شده می‌پردازیم؛ هر چند شاید اشتراکاتی در بعضی از چیستان‌های دو کتاب به چشم بخورد.

فاطمه (ایران) دژگانی

www.ketab.ir